

صلى الله عليه وسلم

÷÷ به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه کارشناسی ارشد آقای امین حسن زاده تحت عنوان "تخریب اموال در حقوق کیفری ایران" را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما	آقای دکتر محمد جعفر حبیب زاده	استاد	
۲- استاد مشاور	آقای دکتر مهرداد رایجیان اصلی	استادیار	
۳- استاد ناظر	آقای دکتر محمود صابر	استادیار	
۴- استاد ناظر	آقای دکتر بهمن حسین جانی	استادیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	آقای دکتر محمود صابر	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجوی می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجناب امین حسن زاده دانشجوی رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی ورودی سال تحصیلی ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آیین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجناب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هرگونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله براساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هرگونه اعتراض را از خود سلب نمودم.»

امضا
تاریخ
۹۱/۱۱/۹

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به دفتر «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته حقوق جزا و جرم شناسی است که در سال ۱۳۹۱ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر محمد جعفر حبیب زاده و مشاوره جناب آقای دکتر مهرداد رایجیان اصلی از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تادیبه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب امین حسن زاده دانشجوی رشته حقوق جزا و جرم شناسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: امین حسن زاده

تاریخ و امضاء: ۹/۱۱/۹۱

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته حقوق جزا و جرم شناسی

تخریب اموال در حقوق کیفری ایران

امین حسن زاده

استاد راهنما

دکتر محمد جعفر حبیب زاده

استاد مشاور

دکتر مهرداد رایجیان اصلی

مهر ۱۳۹۱

تقدیم بہ:

پدر و مادرم؛ اولین معلمان زندگی ام

و

تمامی معلمانم

بہ پاس قدر و انی از زحمات بی دریغ شان

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس خداوند منان را که نعمت سلامتی و توفیق علم آموزی را به عبد حقیر خود ارزانی فرمودند و در راستای ادای تکلیفی که حضرت باریتعالی در کتاب عزیز بر بندگان خود فرض نموده، بر خود فرض دانسته تا از زحمات بی دریغ استاد فاضل و فرزانه، جناب آقای دکتر محمد جعفر حبیب زاده که علاوه بر راهنمایی های علمی و نظارت کامل بر نگارش پایان نامه، با ارشادات اخلاقی خود تشخیص صواب از باطل و حق از ناحق را به من آموختند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم و همچنین از زحمات بی شائبه استاد محترم جناب آقای دکتر مهرداد رایجیان اصلی که با نکته سنجی های دقیق خود در امر مشاوره پایان نامه به حقیر مساعدت نمودند تشکر به عمل می آید و در پایان از آقایان دکتر محمود صابر و بهمن حسینجانی که نسبت به ارزیابی این پایان نامه قبول زحمت نمودند، تقدیر و تشکر به عمل می آید.

چکیده:

تخریب از جرایم بر ضد اموال است که هیچ نفعی را عاید بزهکار نمی‌کند و فقط موجب لطمه و خسارت به مال یا شیء متعلق به دیگری می‌شود. تخریب عبارت است از ایراد لطمه و خسارت به اشیاء متعلق به دیگری که به دو دسته تخریب سنتی و رایانه‌ای قابل تقسیم است.

تخریب سنتی در دنیای مادی و واقعی و با رفتارهای ملموس بر روی موضوع‌های عینی واقع می‌شود، اما تخریب رایانه‌ای در فضای مجازی واقع می‌شود و شیوه ارتکاب آن بر خلاف نوع سنتی آن، حالت نا ملموس و انتزاعی دارد. موضوع تخریب سنتی همیشه یک شیء ملموس و مادی است، اما در عوض، موضوع تخریب رایانه‌ای در مقررات کیفری ایران، همیشه یک شیء غیر مادی و نا ملموس مانند داده‌های رایانه‌ای و مخابراتی نیست، بلکه علاوه بر آن ممکن است شامل یک شیء مادی مانند بخش‌های سخت افزارهای سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی است. تخریب موضوعات اخیر، از جهت شمول مقررات تخریب سنتی و یا رایانه‌ای مواجه با ابهاماتی است، اما کیفیت ارتکاب رفتار مجرمانه و بستر و فضای ارتکاب دو جرم مذکور عامل اساسی در تمایز آنها محسوب می‌شود. وابستگی تخریب رایانه‌ای به فضای سایبر، به این معنا نیست که این نوع تخریب فقط با توسل به رایانه و یا ملزومات آن قابل تحقق است، بلکه امکان تحقق این جرم با توسل به وسایل دیگری که قابلیت ایجاد این جرم را در فضای سایبر داشته باشند نیز وجود دارد و بر این اساس تخریب رایانه‌ای، مانند نوع سنتی آن جرم مقید به وسیله خاص نیست. هر دو قسم تخریب رایانه‌ای و سنتی، از جرائم مقید به وسیله نیستند و نتیجه مجرمانه در آنها، تضرر مالک است، اما ماهیت نتیجه مجرمانه در این دو جرم، به اعتبار اختلاف در بستر تحقق جرم نیز نسبت به یکدیگر متفاوت است. مرجع صالح برای رسیدگی به هر دو قسم تخریب، دادگاه عمومی جزایی است، مگر در مواردی که حسب انگیزه و یا شخصیت مرتکب، در صلاحیت مراجع اختصاصی و یا تخصصی قرار بگیرد و با توجه به نظام ادله آزاد در اثبات جرائم مستوجب تعزیر و این که هر دو قسم تخریب یاد شده از جرائم مستوجب تعزیر هستند، ادله اثبات آنها تابع نظام اثباتی مذکور است.

این پژوهش در صدد است با توجه به ماهیت موضوع (تحلیل جرم) و با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، تحلیلی جامع از تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای ارائه دهد، تا علاوه بر تحلیل این دو جرم، تفاوت‌های ماهوی موجود بین آنها را در مقررات کیفری ایران تبیین نماید.

واژگان کلیدی: تخریب سنتی، تخریب رایانه‌ای، فضای سایبر، شیوه‌های مادی و غیر مادی رفتار مجرمانه، موضوع‌های ملموس و نا ملموس، داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل نخست: طرح تحقیق و مفاهیم مقدماتی

۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- تعریف و بیان مسأله	۸
۳-۱- پیشینه تحقیق	۱۳
۴-۱- اهداف تحقیق	۱۴
۵-۱- پرسش‌های تحقیق	۱۵
۶-۱- فرضیه‌های تحقیق	۱۵
۷-۱- روش انجام تحقیق	۱۵
۸-۱- جنبه‌های نوآوری در تحقیق	۱۶
۹-۱- سازمان دهی تحقیق	۱۶
۱۰-۱- تعریف	۱۷
۱-۱۰-۱- واژه شناسی	۱۸
۲-۱۰-۱- تعریف اصطلاحی	۲۳
۱۱-۱- مبانی جرم انگاری تخریب اموال	۳۱
۱۲-۱- پیشینه تاریخی جرم انگاری تخریب اموال	۳۷

فصل دوم- ارکان جرم تخریب اموال

۱-۲- رکن قانونی	۴۹
۱-۱-۲- مبانی فقهی	۵۴

- ۵۴..... کتاب ۱-۱-۱-۲
- ۵۶..... سنت ۲-۱-۱-۲
- ۵۷..... عقل ۳-۱-۱-۲
- ۵۸..... اجماع ۴-۱-۱-۲
- ۵۹..... مبانی قانونی ۲-۱-۱-۲
- ۶۱..... رکن مادی ۲-۲-۱-۲
- ۶۳..... رفتار مجرمانه ۱-۲-۲-۱
- ۶۸..... رفتارهای مجرمانه در تخریب سنتی ۱-۱-۲-۲
- ۸۲..... رفتارهای مجرمانه در تخریب رایانه‌ای ۲-۱-۲-۲
- ۸۹..... موضوع جرم ۲-۲-۲-۱
- ۹۸..... موضوع‌های مجرمانه در تخریب سنتی ۱-۲-۲-۲
- ۱۲۶..... موضوع‌های مجرمانه در تخریب رایانه‌ای ۲-۲-۲-۲
- ۱۳۲..... تعلق مال به دیگری ۳-۲-۲-۱
- ۱۳۵..... جنبه ایجابی (دارای مالک بودن) ۱-۳-۲-۲
- ۱۳۵..... اموال بدون مالک ۱-۱-۳-۲-۲
- ۱۳۵..... مشترکات عمومی ۱-۱-۱-۳-۲-۲
- ۱۳۶..... اشیای مباح ۲-۱-۱-۳-۲-۲
- ۱۳۷..... اموال مجهول‌المالک ۳-۱-۱-۳-۲-۲
- ۱۳۹..... دفینه ۴-۱-۱-۳-۲-۲
- ۱۴۰..... اموالی که به لحاظ قانونی تصرف در آن‌ها ممنوع است ۲-۱-۳-۲-۲
- ۱۴۲..... مال مشاع ۳-۱-۳-۲-۲

- ۱۴۴..... ۲-۳-۲-۲- جنبه سلبی (عدم تعلق مال به بزهکار)
- ۱۴۶..... ۴-۲-۲- وسیله مجرمانه
- ۱۴۷..... ۵-۲-۲- نتیجه مجرمانه
- ۱۵۳..... ۶-۲-۲- شخصیت مرتکب
- ۱۵۳..... ۶-۲-۲-۲- تخریب ارتكابی توسط امانت دار و مستحفظ
- ۱۵۴..... ۶-۲-۲-۲- تخریب ارتكابی توسط نظامیان
- ۱۵۶..... ۶-۲-۲- رابطه سببیت
- ۱۵۷..... ۷-۲-۲- شروع به جرم در تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
- ۱۶۳..... ۳-۲-۳- رکن روانی
- ۱۶۵..... ۱-۳-۲- سوء نیت عام
- ۱۷۲..... ۲-۳-۲- سوء نیت خاص
- ۱۷۳..... ۳-۳-۲- علم مرتکب (علم موضوعی و حکمی)

فصل سوم- ضمانت اجرا و موضوع‌های مربوط به امور شکلی در جرم تخریب اموال

- ۱۷۶..... ۱-۳-۱- ضمانت اجرای کیفری (مجازات) تخریب اموال
- ۱۷۶..... ۱-۱-۱- مجازات تخریب سنتی
- ۱۷۷..... ۱-۱-۱-۳- مجازات تعزیری ساده
- ۱۷۷..... ۲-۱-۱-۳- مجازات تعزیری مشدد
- ۱۷۸..... ۱-۲-۱-۱-۳- تشدید به اعتبار وسیله مورد استفاده
- ۱۷۸..... ۲-۲-۱-۱-۳- تشدید به اعتبار نظامی بودن مرتکب و تعلق مال به نیروهای نظامی
- ۱۸۰..... ۳-۲-۱-۱-۳- تشدید به اعتبار تعلق مال به دولت
- ۱۸۱..... ۴-۲-۱-۱-۳- تشدید به اعتبار وصف فرهنگی - تاریخی مال مورد تعرض

۱۸۲.....	۳-۱-۱-۳ مجازات حدی
۱۸۶.....	۳-۱-۲- مجازات تخریب رایانه‌ای
۱۸۷.....	۳-۱-۲-۱ مجازات تعزیری ساده
۱۸۸.....	۳-۱-۲-۲ مجازات تعزیری مشدد
۱۸۸.....	۳-۱-۲-۲-۱ تشدید به اعتبار انگیزه مرتکب
۱۹۱.....	۳-۱-۳ مجازات همکاری در تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
۱۹۱.....	۳-۱-۳-۱ مجازات معاونت در تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
۱۹۳.....	۳-۱-۳-۲ مجازات شرکت در تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
۱۹۴.....	۳-۱-۳-۳ مجازات تعدد و تکرار در تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
۱۹۷.....	۳-۲- ضمانت اجرای مدنی تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای اموال
۱۹۸.....	۳-۳- محکمه صالح به رسیدگی به تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
۲۰۱.....	۳-۴- دلایل و شیوه‌های اثبات در تخریب‌های سنتی و رایانه‌ای
۲۰۴.....	نتیجه‌گیری
۲۰۶.....	پیشنهادها
۲۰۸.....	منابع
۲۱۳.....	چکیده انگلیسی

نشانه‌های اختصاری:

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	ق.ا.
قانون مدنی، مصوب ۱۳۰۷ و اصلاحات بعدی	ق.م.
قانون مسئولیت مدنی، مصوب ۱۳۳۹	ق.م.م.
قانون تجارت الکترونیک مصوب	ق.ت.ا.
قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۷۰، ۱۳۷۵ و اصلاحات بعدی	ق.م.ا.
قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح، مصوب ۱۳۸۲	ق.م.ج.ن.م.
قانون تعزیرات، مصوب ۱۳۶۲	ق.ت.
قانون مجازات عمومی، مصوب ۱۳۵۲	ق.م.ع.
قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب، مصوب ۱۳۷۸ هجری شمسی	ق.آ.د.ک.
میلادی	م

فصل نخست :

طرح تحقیق و مفاهیم مقدماتی

۱-۱- مقدمه:

با اجتماع انسان‌ها در کنار هم و در پیش گرفتن رویه زندگی جمعی، مقوله حقوق و تکالیف شهروندان نسبت به همدیگر در برابر حقوق انسان‌ها نسبت به خالق هستی، مطرح شد. با گسترش این اجتماعات، نهاد جامعه خود را به عنوان یک شخصیت مستقل که حقوق و تکالیف مستقلی نسبت به اشخاص تشکیل دهنده آن دارد، مطرح ساخت و از این زمان حقوق عمومی که حق جامعه بوده، در کنار حقوق اشخاص (حقوق خصوصی) به وجود آمد. با توجه به روحیه طغیانگر انسان‌ها و احتمال بروز تضاد و تراحم در منافع شخصی آنان با یکدیگر و یا با منافع جامعه، وجود قانون در جامعه جهت برقراری نظم و عدالت ضروری می‌نماید. علامه مجلسی در کتاب بحارالانوار در ارتباط با این موضوع می‌فرمایند: «چون حق تعالی بشر را مدنی بالطبع و محتاج به یکدیگر آفریده و غالباً معاملات و معاشرات سبب حدوث مشاجرات و منازعات می‌شود و منتهی به قتل نفوس و نهب اموال و حدوث جراحات می‌گردد، ایضاً نفوس اکثر ایشان مایل است به متابعت لذات و تحصیل مشتهیات و اگر زاجری نباشد، در عرض و اموال یکدیگر تصرف می‌نمایند و به انواع فساد منتهی می‌گردد؛ لذا جناب مقدس ایزدی تعالی شأنه در شریعت مقدسه نبوی (ص) برای انتظام امور عباد و رفع فتنه و فساد اقطان به وادی و بلاد، احکام حدود و قصاص و دیات مقرر فرمودند که زاجر نفوس شریره از ارتکاب فتنه و فساد و داعی ایشان به سلوک طریق سلاح و سداد بوده باشد»^۱. بنابراین وضع قانون

۱- حبیب زاده، محمد جعفر. ۱۳۸۹، سرقت در حقوق کیفری ایران، چاپ. دوم، تهران: نشر دادگستر، ص ۱۸، به نقل از مجلسی، محمد باقر. حدود، قصاص و دیات. بی تا، تحقیق از علی فاضل، بی جا، نشر آثار اسلامی، ص ۹ و ۱۰

در یک جامعه انسانی، برای برقراری نظم و عدالت، از ضروریات آن جامعه است. نقض هر هنجار در جامعه‌ای که مقررات آن مبتنی بر موازین عدالت و انصاف است، جرم تلقی نمی‌شود و حسب مورد مشمول ضمانت اجراهای دیگری می‌شود؛ بنابراین فقط نقض برخی از هنجارها، حسب اهمیتی که برای جامعه دارد و وابستگی آن به نظم عمومی، مشمول مقررات کیفری و ضمانت اجراهای مقرر در آن می‌شود. این که نقض چه هنجارهایی جنبه کیفری پیدا می‌کند، بستگی به ارزش‌های حاکم بر آن جامعه دارد. هر جامعه حسب فرهنگ حاکم بر آن، از ارزش‌های خاصی دفاع می‌کند. نظام حقوقی ایران که مقررات حاکم بر آن بر اساس اصل ۴ ق.ا.مبتنی بر موازین اسلامی است، یک نظام مذهبی تلقی می‌شود. مبانی جرم‌انگاری در این نظام حفظ مصلحت‌های پنج‌گانه جان، مال، عرض، نسل و عقل است که شارع مقدس بر این اساس مقررات حدود، قصاص، دیات و تعزیرات را وضع کرده است، با این تفاوت که در جرائم حدود، قصاص و دیات نوع، میزان و چگونگی اجرای مجازات را تعیین و در جرائم تعزیری با توجه به اقتضائات زمانی و مکانی به بیان قواعد کلی اکتفا و جرم‌انگاری و کیفر گذاری را حاکم شرع واگذار کرده است؛^۱ بر این اساس هر رفتاری که حسب اقتضائات زمانی و مکانی، منافی مصالح پنج‌گانه بالا باشد و حاکم شرع با در نظر گرفتن شرایط مذکور، آن را حرام و یا منافی نظم عمومی تشخیص دهد، جرم تعزیری تلقی که جرم‌انگاری و تعیین مجازات آن بر عهده حاکم شرع است.

اموال و حقوق مرتبط با آن، یکی از قدیمی‌ترین مقولات حمایتی جامعه انسانی هستند که با شکل‌گیری مالکیت خصوصی، دغدغه حفظ و گسترش آن برای اشخاص موضوعیت یافته بود. اشخاص از همان آغاز شکل‌گیری مالکیت خصوصی در راستای دستیابی به این اهداف، به شیوه‌های مختلفی به حقوق مالکانه دیگران متعرض می‌شدند و نظام‌های حقوقی اعم شرعی و عرفی نیز به شیوه‌های مختلفی از جمله با تعیین ضمانت اجراهای مختلف حقوقی و کیفری، به حمایت از آن می‌پرداختند. هدف دولت‌ها از حمایت اموال شهروندان، علاوه بر برقراری امنیت مالی در جامعه در کنار سایر

۱ - تولایی، علی. ۱۳۸۷، تقریرات متون فقه جزایی. دانشگاه یزد، دانشکده علوم انسانی

جنبه‌های امنیتی، جلوگیری از هزینه‌هایی است که به واسطه جرائم مالی به نظام اقتصادی جامعه وارد می‌شود و بر این اساس تدوین سیاست جنایی مناسب، در جهت مبارزه با این جرائم را از اهداف خود می‌دانند.

در نظام حقوقی اسلام بر اساس روایتی از پیامبر اکرم (ص) مبنی بر «حرمة مال المسلم كحرمة الدمه^۱» حرمت تعرض به مال دیگری هم ردیف با حرمت تعرض به نفس دیگری تلقی شده است و همچنین اگر دفاع از مال با وجود شرایط دفاع مشروع، منجر به کشته شدن متعرض به مال شود، هیچ مسئولیتی برای مدافع مال وجود ندارد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در فصل چهارم که در ارتباط با اقتصاد و امور مالی است، در دو اصل ۴۶ و ۴۷ و به طور اختصاصی به حمایت از اموال و مالکیت پرداخته است. به موجب اصل ۴۶ ق.ا «هر کس مالک حاصل کسب و کار مشروع خویش است و هیچ کس نمی‌تواند به عنوان مالکیت نسبت به کسب و کار خود، امکان کسب و کار را از دیگری سلب نماید.» و همچنین به موجب اصل ۴۷ ق.ا «مالکیت شخصی که از راه مشروع باشد، محترم است. ضوابط آن را قانون معین می‌کند.»

تعرض به اموال دیگری مصادیق متعددی دارد که تخریب اموال یکی از آن مصادیق به شمار می‌رود. تخریب اموال از جمله قدیمی‌ترین جرائم علیه اموال و حقوق مالکانه دیگری است که در دوران باستان مجازات‌های سنگینی برای آن پیش بینی شده بود، به گونه‌ای که می‌توان از این جرم به عنوان یک جرم طبیعی یاد کرد^۲ که همیشه و در بین در همه ملت‌ها بدون نیاز به قرارداد اجتماعی و قانون جرم تلقی می‌شده است و تا زمانی که مالکیت خصوصی مطرح است، این جرم نیز وجود خواهد داشت.

در حقوق کیفری اسلام قواعد مسلم و انکار ناپذیری در باب جبران خسارت تخریب اموال وجود دارد که فقها در کتاب‌های فقهی خود در یک بخش مستقل، به بررسی آن پرداخته‌اند و در این راستا

۱ - محقق داماد، سید مصطفی. ۱۳۸۹، قواعد فقه ۱ (بخش مدنی: مالکیت و مسئولیت). چاپ سی و یکم، تهران:

مرکز نشر علوم اسلامی، ص ۲۱۳

۲- حجاریان، محمد حسن. ۱۳۸۸، بررسی تطبیقی تخریب کیفری در حقوق ایران و کشورهای اسلامی. چاپ اول،

تهران: مجد، ص ۱۰

نظریات دقیقی در باب مسئولیت مدنی این رفتار ارائه داده‌اند، اما به عنوان یک جرم علیه اموال، بر خلاف جرم سرقت که به تفصیل در باب حدود بررسی شده، مورد بررسی مستقل و کامل قرار نگرفته و صرفاً در ضمن بررسی برخی از جرائم که با این جرم ارتباط مقدمه و یا ملازمه دارند، به عنوان یک رفتار مستلزم تعزیر مورد اشاره قرار گرفته است. فقهای اسلام با توجه به حرمت تعرض به اموال دیگری و با استناد به قاعده فقهی «التعزیر لکل عمل المحرم»^۱، از تخریب اموال به عنوان یک جرم تعزیری یاد می‌کنند و تعیین نوع و میزان مجازات آن را با توجه به قاعده «التعزیر بما یراه الحاکم»^۲ بر عهده حاکم شرع قرار داده‌اند.

جرم تخریب اموال در تمامی مقررات کیفری ایران (از قانون جزای عرفی مصوب ۱۲۹۴، به عنوان اولین مقررۀ کیفری ایران تا قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ که در حال اجرا است)، مورد تصریح قرار گرفته است. قانون مجازات اسلامی در فصل‌های مختلف و به صورت پراکنده، به جرم اخیر به عنوان یک جرم تعزیری تصریح نموده است. در کنار این قانون، مقررات متفرقه‌ای حسب اهمیت موضوع جرم و یا شخصیت خاص بزه‌کار، به تصویب رسیده که به این جرم پرداخته‌اند و در بخش عنصر قانونی، به آن‌ها اشاره خواهد شد.

جوامع غربی در نیمه دوم قرن بیستم با انقلاب دیگری بعد از انقلاب صنعتی مواجه شدند که این انقلاب، همان انقلاب اطلاعات است. در انقلاب صنعتی قرن ۱۹ میلادی، ماشین جایگزین فعالیت‌های دستی بشر شد، اما در انقلاب اطلاعات، ماشین جایگزین فکر بشر شد؛ به عبارت دیگر رایانه که خود مصنوع فکر بشر بود، پس از گذشت زمان داعیه جانشینی خالق خود را سر داد. پیشرفت‌های جهانی رایانه‌های شخصی و تجاری، افزایش قابلیت ذخیره سازی و پردازش داده‌ها، ریز سازی تراشه‌های رایانه‌ای نصب شده بر روی آن‌ها، ادغام پردازش داده‌ها با فن آوری‌های جدید ارتباطی - اطلاعاتی، به همراه تحقیقات در زمینه هوش مصنوعی، همگی بیانگر تحول فعلی هستند

۱ - محقق داماد، سید مصطفی. ۱۳۹۰، قواعد فقه ۴ (بخش جزایی). چاپ بیستم، تهران: مرکز نشر علوم اسلامی، ص ۲۳۶

۲ - همان

که اغلب از آن به عنوان ورود به «عصر اطلاعات» یاد می‌شود.^۱ گسترش حیرت‌انگیز فناوری اطلاعات در ابتدای این سده علاوه بر ایجاد تغییر و تحول در دنیای واقعی، دنیای جدیدی ایجاد نمود که این دنیا از نظر ویژگی‌های حاکم بر آن، مستقل از این دنیای واقعی است و از آن به دنیای سایبر یا مجازی یاد می‌شود که با توجه به ویژگی آزادی اطلاعات در آن و نبود محدودیت زمانی و مکانی، امکان برقراری ارتباطات و تبادل اطلاعات را توسعه داده است. امروزه تعاملات اشخاص به گونه‌ای شده است که کاملاً بر فضای رایانه‌ای و سایبری مبتنی است و فناوری اطلاعات (IT) به گونه‌ای با زندگی بشری در آمیخته شده است که نه تنها تصور نبودن آن در زندگی امروزی بشر ممکن نیست، بلکه گسترش این فناوری بر دامنه تأثیرگذاری آن بر زندگی بشری افزوده است. آمیختگی این محیط مجازی با زندگی انسان‌ها علم حقوق را که وظیفه اصلی آن تنظیم روابط بین افراد از رهگذر قواعد و مقررات حقوقی است، وادار به دخالت نموده است تا از این طریق روابط افراد را در این محیط مجازی مانند دنیای واقعی تنظیم نماید؛ زیرا بی‌نظمی و سوء استفاده و تجاوز به حقوق دیگران یک امر گریزناپذیر در هر جامعه‌ای اعم از واقعی یا مجازی است که در اثر تعامل و ارتباط انسان‌ها به وجود می‌آید؛ بنابراین دنیای مجازی نیز مانند دنیای واقعی نیاز به مقرراتی دارد تا بتواند روابط افراد موجود در این محیط را تنظیم کند و از این طریق علم حقوق که وظیفه اصلی آن تنظیم روابط افراد جامعه است، با وضع مقررات و قواعد حقوقی، روابط افراد را در این دنیای جدید تنظیم می‌کند. انقلاب ارتباطات که دنیای جدیدی را در مقابل دنیای واقعی ایجاد کرده بود، مانند انقلاب‌های دیگر مشکلات خاصی را به دنبال داشته است که مهم‌ترین آن ایجاد جرائم جدید متعلق به دنیای مجازی در عرصه حقوق کیفری است و این امر جامعه سنتی را با چالش‌های جدیدی مواجه کرده است و از این طریق کارکرد مقررات سنتی را جهت مبارزه با این دسته از جرائم به چالش کشیده است. در این راستا کشورهای مختلف، سیاست‌های مختلفی را در مورد تکافوی مقررات سنتی در حمایت از ارزش‌های دنیای مجازی و یا عدم تکافو و ضرورت وضع مقررات

۱ - زیبر، الیش. ۱۳۹۰، جرائم رایانه‌ای. چاپ دوم، ترجمه محمد علی نوری و دیگران، تهران، گنج دانش، ص ۱۷

جدید برای حمایت از آنها، در پیش گرفتند.

بزه‌های مرتبط با رایانه بر دو قسم است: دسته اول جرائمی هستند که موضوع آنها رایانه است (جرائم علیه رایانه) و دسته دوم جرائمی را تشکیل می‌دهد که رایانه در آن نقش وسیله مجرمانه را دارد که از دسته اخیر، به جرائم به وسیله رایانه یاد می‌شود.

در مقررات کیفری ایران تا قبل از طرح حقوق مالکیت فکری و معنوی و ایجاد طبقه جدیدی از اموال به نام اموال معنوی در مقابل اموال مادی سنتی، تخریب ناظر بر اموال سنتی بوده است و بر این اساس تعریفی که حقوق‌دانان کیفری وقت ایران از این جرم ارائه می‌دانند عبارت بود از «ایراد خسارت مادی به اموال (ملموس) متعلق به دیگری^۱». اما با پیشرفت تکنولوژی، نوع و گستره اموال گسترش یافته و علاوه بر اموال ملموس، اموال غیر ملموس نیز به این دسته از اموال افزوده شده‌اند و قانون گذار ایران نیز در سال ۱۳۸۸ در قالب قانون جرائم رایانه‌ای الحاقی به قانون مجازات اسلامی، به حمایت از این دسته اموال پرداخته و تعرض به این دسته از اموال را جرم انگاری نمود و دسته جدیدی از جرائم به نام تخریب رایانه‌ای را به وجود آورده است.

هدف از جرم انگاری تخریب اموال مانند تمامی جرائم علیه اموال، حمایت از اموال و حقوق مالکانه شهروندان است؛ بنابراین جرم اخیر در دسته بندی متعارف جرائم در حقوق کیفری ایران، در جرگه جرائم علیه اموال و حقوق مالکانه دیگری قرار می‌گیرد و ارتکاب آن با انگیزه اخلاص در علیه امنیت و آسایش عمومی، تغییری در جایگاه آن ایجاد نمی‌کند و نمی‌توان بر این اساس از آن به عنوان یک جرم علیه امنیت و آسایش عمومی یاد کرد. تخریب اموال از جرائم مقید و نتیجه مجرمانه در تحقق آن شرط است. نتیجه مجرمانه در این جرم ورود لطمه و یا خسارت به مال (اعم از مادی و معنوی) متعلق به دیگری است. تعلق مال به دیگری به عنوان یک عنصر مشترک در رکن مادی تمامی جرائم مالی از جمله تخریب اموال تلقی می‌شود و بر این اساس ایراد لطمه و خسارت به مال متعلق به خود، تخریب اموال تلقی نمی‌شود و نهایتاً اینکه علم به تعلق مال به دیگری از عناصر مشترک

۱ - خالقی، ابوالفتح. ۱۳۷۵، تحلیل جرم تخریب اموال در حقوق کیفری ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس تهران، دانشکده علوم انسانی، ص ۲۴